

Пуковник Јелесије Радивојевић, начелник Центра за мировне операције

Повратак будућности

Презентовање јавности значаја нашег учешћа у мултинационалним операцијама захтевало је много енергије и знања да би се, после трагичних ратних дешавања, избегло неразумевашење и поистовећивашење одласка у мировне мисије с „војним туризмом“ или „плаћеницима“. Такво настојање важно је и због интероперабилности с осталим војскама, упознавања других народа и њихове културе. Ако сте ангажовани само у националном амбијенту нећете достићи највише професионалне стандарде, док у међународном оквиру имате и партнере и конкуренцију, одмеравате ко ће боље извршити задатак у домену безбедности.

Дуже од тридесет година је у униформи. Најпре као питомац средње војне школе, потом Војне академије, а затим и као професионално војно лице. Службовао је у Крању, нишким и панчевачким специјалним јединицама... Потенцијални „мировњак“ припремао се 1989. године за мисију ондашње војске у Намибији... У мору просечних или подобних квалитета, није изгубио компас тражећи прилику да искаже своје могућности. Од специјалца је, поред редовних дужности, постао падобранац. И падобрански инструктор, 1995. године, који је скочио с 7.300 метара. Маштао је и да се попне на висину вишу од Хималаја и скочи...

Стрепо је, али и честитао аустријском колеги Баумгартнеру после скока из балона с 39.069 метара. Како каже, упорност се и њему исплатила. Јер, путеве је учио путујући... Два су догађаја обележила његову каријеру – падобрански скок с 9.250 метара, 12. маја 2004, са једанаест другара. Српски рекорд. И завршетак Колеца националне одбране Грчке, у Атини 2007. године, када му је председник Папуљас, као најбољем страном полазнику у последње 22 године, уручио диплому. Уз себе је увек имао породицу и

пријатеље. Знао је да „ако човек не зна куда иде, где год да стигне увек је на погрешном месту“. Већ шест година је начелник Центра за мировне операције. Пуковник Јелесије Радивојевић.

■ Крајем новембра Србија је у мировну мисију у Либан упућивала још 41 припадника нашег система одбране. Припреме за њихово ангажовање биле су обимне и сложене.

– Од 21. децембра 2010. припадници Министарства одбране и Војске Србије, у оквиру шпанског контингента, учествују у операцији Уједињених нација – UNIFIL у Либану, коју је Савет безбедности успоставио 19. марта 1978. године. Мандат наших мировњака, петорице штабних официра, траје шест месеци. Сем њих, у мисији је од 25. новембра ангажовано и пет припадника националног елемента за подршку, као и 36 војника и старешина пешадијског вода из састава Треће бригаде Копнене војске. Они су у Јужни Либан упућени после тромесечне обуке у Шпанији, односно транспортом из Шпаније у Бејрут, а потом сопственим возилима у зону операције. Српски „плави шлемови“ први пут у мисији UNIFIL користе своју технику,

опрему и наоружање, те превозна средства и заштиту. На тај начин започело је оперативно ангажовање нашег мировног контингента.

Током реализације овог задатка пружила нам се прилика да проверимо способности, посебно функционисање комбинованог транспорта. Оклопна и транспортна возила, муницију и осталу личну и колективну опрему требало је на сигуран, јефтин и поуздан начин превести у луку Бејрут, где су се налазили наши мировњаци, а затим, применом стандардних процедура и правила о ангажовању у UNIFIL, започети мисију. За поменуте послове били су надлежни Здружена оперативна команда и Центар за мировне операције, уз ангажовање стручних служби нашег министарства и војске, као и јавна предузећа „Железница“ и „Југоимпорт – СДПР“. Транспорт из Србије до Либана одвијао се по фазама, комбиновано. Од железничке станице у Нишу до Бара опрема је транспортована возом, а од Бара до Бејрута изнајмљеним бродом.

Склони смо да придајемо већи значај квантитету, а не сложености неког процеса, поготово ако о њему немамо искуства. Последњи пут се с овог простора организовао комбиновани транспорт људи и технике приликом одласка „плавих шлемова“ ЈНА у Синај. То ће нам послужити као својеврсне смернице приликом упућивања и чете с комплетном опремом, средствима и техником наредне године у новембру у Либан.

■ *С којим изазовима се сусрећу наши „плавих шлемова“ током извршавања задатака на терену у земљама у којима је нарушена безбедност?*

– Највећи изазов представља сусрет наших мировњака с другачијом културом и обичајима. Стога је неопходно најпре разумети постојећи конфликт и генезу сукоба на том простору, као и мандат мисије. На „туђој“ земљи припадници наше војске морају примењивати правила која важе за мултинационалне операције, те се у потпуности понашати према стандардима које су дефинисале Уједињене нације. Један од основних принципа јесте неутралност. Схватити шта она заправо значи и применити је током из-

вршавања задатака на терену такође је велики изазов, посебно ако је познато да се већина наших војника први пут ангажује изван Србије.

Треба знати и да одавно не постоје класичне мултинационалне операције. Оне су вишедимензионалне, тешко је одредити разлику између војничких, цивилних или полицијских задатака. Зато се интеракција са свим актерима на терену одвија непрекидно и на свим нивоима. Српски „плавих шлемова“ сусрећу се с још једним изазовом – предрасудом и локалног становништва и припадника осталих мировних контингената о људима и земљи из које долазе, што је последица ранијих сукоба на простору СФРЈ. Утолико је њихов задатак тежи, а обавеза већа.

■ *У чему је разлика између учешћа у мировним мисијама Уједињених нација у односу на ангажовање у операцијама под окроветићем Европске уније?*

– Ангажовање наших припадника у иностраним мисијама уређено је Законом о употреби Војске Србије и других снага одбране у мултинационалним операцијама ван граница Републике Србије. Нормативна регулатива не прецизира права и дужности током учешћа у операцијама под патронатом Уједињених на-

ција или Европске уније. О томе, сходно потребама, одлучују надлежне државне институције. У мисијама Уједињених нација светска организација сноси одговорност за путовања, куповину авиокарата и слање опреме, а исплаћује и одређене надокнаде учесницима, сем оних које се односе на њихове културно-забавне активности и комуникацију мировњака с породицом.

Мисије под окриљем Уније, међутим, од Србије потражују новчана средства утрошена за смештај, исхрану и остале активности. У зависности од позиције у мисији и цијева које наша земља настоји да постигне, она се одређује и за ангажовање под „капом“ Европске уније. Таква је ситуација, на пример, у операцији у Уганди, у којој је наш официр шеф санитетске службе мисије EUTM. У мисијама Уније Србија сноси и трошкове осигурања живота својих представника.

■ *Шта утиче на избор кандидата из Министарства одбране и Војске Србије за одлазак у међународне мисије?*

– Избор, селекција, обука и припреме за учешће у мисијама нормативно су дефинисани. Војска Србије има уређен систем, у складу са захтевима времена, што не подразумева да га ни-

ИСКУСТВО РАЗЛИКА

Према речима пуковника Радивојевића, у Центру за мировне операције обучавају се појединци из земље и иностранства, а оспособљавање се заснива на „обуци за кључне дужности“. Реализује се и иницијална припрема за нове мултинационалне операције, као и обука непосредно пред одлазак у мисије. Организују се курсеви у сарадњи с осталим центрима за мировне операције, а припадници Центра, као специјалисти-инструктори, оспособљавају будуће мировњаке. Циљ обуке јесте да се припреме за индивидуалне дужности у мултинационалном окружењу, према стандардима Уједињених нација и НАТО-а.

Мировњаци се за кључне дужности припремају на основном курсу за официре, који је националног карактера, на међународном курсу за штабне официре и за офи-

цире логистике. Обука траје од једне до три седмице. Најкомплекснији је тронедељни курс за штабне официре, који је Центар недавно самостално организовао, уз помоћ предавача из БиХ и Шведске.

– Од 2004. године реализовано је 46 курсева, од чега 23 међународна. Оспособљавање је успешно завршио 1.271 учесник, међу којима 201 полазник из 26 земаља. Центар је од 2005. године организовао и пет семинара за 363 лица. Заједно са UN WOMEN, ове године обучавао је и родне саветнике команданата националних контингената у мисијама. С Институтом за хуманитарно право Санремо из Италије, уз подршку Холандије, Велике Британије и Канаде, окончали смо осми међународни курс из права у оружаним сукобима – каже начелник.

ОПТИМИЗАМ С ПОКРИЋЕМ

– До сада је у мултинационалним операцијама ангажовано 396 припадника нашег система одбране, међу којима 34 жене.

У операцији Уједињених нација у Конгу – MONUSCO, у саставу медицинског тима за евакуацију ваздушним путем и штабне групе обавештајне специјалности, од 7. марта 2003. учествује осам српских представника. Проблем у мисији представља што становници земље, посебно у источном делу, нису у потпуности наклоњени припадницима Уједињених нација. Од 10. децембра исте године у мисији UNMIL у Либерии налазе се четири војна посматрача из Србије, док су у Обали Слоноваче, где је ситуација тешка, у мисији UNOCI, од 1. маја 2004. тројица старешина Министарства одбране и Војске Србије, на дужности војних посматрача. Стање безбедности на том простору је прихватљиво. На Кипру, у операцији UNFICYP, где је безбедносна угроженост на нижем нивоу, у саставу мађарског контингента је од 21. октобра 2010. шест наших чланова патроле и један штабни официр у Команди мисије, а

од 23 септембра прошле године у саставу словачког контингента су и двојица војних посматрача и 37 припадника пешадијског вода Војске Србије. Српских „плавих шлемова“ у мисији UNIFIL у Либану, где су изазови безбедности највећи, тренутно има 46, а у мировној мисији на Блиском истоку – UNTSO, од 9. септембра ове године налази се један припадник Министарства одбране војни посматрач.

Шеф санитарске службе у мисији Европске уније за обуку безбедносних снага Сомалијске Републике у Уганди – EUTM Somalia, од 25. априла 2012. је официр наше војске. У војној операцији поморских снага Уније у Сомалијској Републици – EUNAVFOR Somalia – Operation ATALANTA, од 5. априла ове године је један старешина српских речних јединица, на француском броду, а од 17. септембра у медицинском тиму ангажована су двојица мировњака из Србије, на италијанском броду. Амбиције у наредној години у тој мисији ће нам бити знатно веће, у складу са одлукама надлежних – наводи пуковник Радивојевић.

је потребно унапређивати. Када се говори о кандидатима за одлазак у мисије, желим да нагласим да немамо проблема. Постоји здрава конкуренција, а број заинтересованих за „мировњаке“ далеко је већи од потреба јер су наши припадници свесни бенефита – унапређење способности и знања, потврда обучености у међународном окружењу, напредовање у служби, остваривање циљева и интереса Србије и, наравно, лична примања. Може се рећи да у таквим ситуацијама сви добијају – држава, појединци, међународна заједница.

Припадници српске војске се на основу предлога Центра за мировне операције упућују на обуку за учешће у мултинационалним операцијама у земљи и иностранству. Уколико успешно заврше оспособљавање, подаци о њима уносе се у базу података Центра и они постају кандидати за одлазак у мисије. У зависности од конкретне операције, завршавају и курсеве страног језика. Такође, морају задовољити и

остале захтеве, попут тога да имају одговарајући чин и постављење на дужност, да су обучени према међународним стандардима, да поседују потребне психофизичке предиспозиције и моралне врлине, као и да су оспособљени за управљање теренским моторним возилима категорије „Б“, те да се придржавају правила понашања „Code of Conduct“.

За упућивање у поједине мисије будући српски мировњаци треба да знају мандат мултинационалне операције, безбедносне ризике који их очекују, локалне обичаје, термине на језику становника земље у којој извршавају задатке, да познају правила ангажовања, посебно употребу силе, као и да користе различите системе комуникација. Наравно, морају знати и правила „нулте“ толеранције сексуалне злоупотребе – злостављања и односа међу половима, а испољити толеранцију када је реч о верским, расним, културолошким и осталим разликама. Наши „плаваци шлемови“ морају бити отпорни

на стрес, оспособљени за пружање прве помоћи, владати вештинама у области односа с медијима, увек примењивати одредбе међународног хуманитарног права и у оквиру цивилно-војне сарадње сарађивати с хуманитарним компонентама операције.

■ *Какав је психолошки профил српских мировњака, јесу ли моштивисани за одлазак у мисије?*

– Кандидати за упућивање у мултинационалне операције подлежу психолошкој процени ради утврђивања њиховог менталног статуса, односно отклањања сумње у постојање евентуалне психопатологије. Том приликом се одмерава и њихов психолошки капацитет, то јест интелектуалне способности и реаговање у стресним ситуацијама. Процењује се и адекватност мотивације, те колико је особа „тимски играч“ или „индивидуалац“. Дакле, с психолошког становишта, сви наши мировњаци су ментално здраве особе, изражених интелектуалних способности. Значајна одредница јесте и њихова висока отпорност на стрес, неопходна за ангажовање у сложеним условима, ради реализације мисије и очувања здравља.

Интересовање наших припадника за учешће у операцијама је изузетно велико. Центар за мировне операције води базу података за око 4.500 кандидата. Сигурно је да и финансијски моменат, уз предност приликом напредовања у служби и упућивање на школовање, представља значајну повољност учешћа у мисијама. Не постоји законско ограничење када је реч о броју мисија у које се може упутити исто лице. Састав за одлазак чине они који су у мировним операцијама већ боравили и они који одлазе први пут, због међусобне подршке. Учесће представника Србије у мултинационалним операцијама представља приступ заснован на актуелним политичким и друштвено-економским условима који ће бити све више заступљен, а који је у протеклим годинама показао изузетне резултате. Реч је о најскупљој обуци и најефикаснијој дипломатији.

■ *Колико је жена из Србије у мировним аранжманима? Пошћује ли се, при томе, родна јерсијективна?*

– До сада су у иностраним операцијама учествовале 34 припаднице Министарства одбране и Војске Србије, или 8,58 одсто. Тренутно се у саставу контингента у мисији у Либану и у операцији на Кипру на војничким дужностима налазе по четири припаднице наше војске, а у саставу медицинског тима у Конгу две техничарке, што износи 9,09 одсто. Ограничавајући фактори за обимније ангажовање жена у мисијама јесу њихов релативно мали број у систему одбране – око осам одсто у оперативним саставима Војске, недовољна мотивисаност због дуготрајне одсутности од куће и породице, те традиционалистички ставови.

Први пут су жене ангажоване у улози професионалних војника у марту до септембра 2012. године у операцији на Кипру. Пре тога су учествовале у саставу медицинских тимова за евакуацију ваздушним путем у Конгу и у оквиру норвешке лаке пољске болнице, на дужностима медицинских и стоматолошких технич-

ра, у Централноафричкој републици и Чаду.

Тренутно имамо 19 припадника – 17 из Војске Србије и два из Министарства одбране, оспособљених за послове родних саветника команданта националног контингента у операцијама. Због још увек малог броја наших мировњака по мисијама за сада немамо такав механизам. Ипак, настојимо да је у оквиру сваког састава бар једно лице обучимо за родну перспективу.

■ *Како ће се и у којој мери наредне године финансирају опремање и учешће Војске у мултинационалним операцијама?*

– За опремање мировњака користе се формацијска средства Војске Србије, али и опрема која се посебно набавља на домаћем и иностраном тржишту. Да би квалитетом одговорила потребама корисника, њени тактичко-технички захтеви се дограђују, сходно нашим искуствима из мисија. Асортиман

опреме која чини индивидуални комплет је разноврстан, а 77 ставки омогућава да се за сваку мисију наменски креира. Буџет за опремање индивидуалним комплетом наредне године износиће 160 милиона динара.

Припреме, опремање и учешће наших припадника у мировним мисијама финансира се из буџета Србије, средствима која се додељују Министарству одбране. Тренд увећања ангажовања прати тренд повећања финансијских средстава, тако да је у 2011. било одобрено 97.165.000 динара, док су за наредну годину, када се планира и учешће дуплог већег броја људи, опредељена средства од 755.958.000 динара. Поред новца из буџета, учешће припадника система одбране Србије у мисијама финансира се и из надокнада које наша земља добија од Уједињених нација по основу ангажовања људи и технике. ■

Владимир ПОЧУЧ

Грчки председник Пајџуљас уручио је диплому љуковнику Радивојевићу, љолазнику Колеџа националне одбране у Ајџини 2007. године

